

szeti kutatását. A 12 munkanap folyamán feltárt 6,6 m² felületű szonda létesítésének célja az volt, hogy megállapítsuk, a tervezett üzletpavilon alapozása során érint-e régészeti jelenségeket, az alapozás tehet-e tönkre régészeti leleteket.

A szondát a geológiai altalaj +10 cm-ig mélyítettük. Az érintett kötött sárga agyagrétegbe vágódó kutatószelvényünk alját a mai felszíntől számítva 365 cm-en értük el. A mélyülés során sem régészeti korú falmaradványt, sem pedig szilárd padlószintet nem találtunk. A feltárt rétegsor azonban kiválóan alkalmas volt az adott terület települési rétegeinek vizsgálatára, illetve szerencsés véletlen folytán lehetőség adódott, hogy a szondában megfigyelt településjelenségeket Savaria déli városrészének településszerkezetében elhelyezhessük. A feltárás legmarkánsabb régészeti jelensége a felszíntől 235 cm mélyen jelentkező, az egykori döngölt sárga agyag járószintre zuhant vesszőerősítésű öntött falazat nagyméretű töredékei voltak. A falazat szerkezete lényegében az auktoroknál említett, Savariában legutóbb a Szily J. u. 19-ben megfigyelt „opus cratitium”-hoz hasonlít, azzal a különbséggel, hogy esetünkben a döngölt agyagot durva szemcséjű kavicsal és kőzúzalékkal kevert – közel beton keménységű – mészhabarccsal helyettesítették.

A ledőlt falazatban lévő egykori vesszőlenyomatok, illetve a dőlésirány alapján megállapíthattuk, hogy a fal egykor nagyjából K–Ny irányban állhatott. A fal rekonstruált vonala alapján szinte teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy az egykori épület orientációja a délnyugati városrészben másutt (pl. Fő tér 1–6.) tapasztalt utcaszerkezet, nagyjából É–D-i tájolásához, nem pedig a DNy-i városfal, illetve annak belső oldalán futó utcához igazodott.

Az ásatás végén – a metszetfalakba oldalról belebontva – kívántunk biztos stratigráfiai helyzetű leletekhez jutni. A munka során a K-i metszetfal síkjától befelé kb. 20 cm-rel É–D irányú kőfal falsíkja jelentkezett. A fal iránya megerősítette a leborult öntött fal alapján megállapított épülettájolást. A falat nem bontottuk ki, csak jeleztük irányát.

SOSZTARITS OTTÓ

382. Szombathely, Óperint utca 10.

(Vas megye) Ró

2003. október 8–21. között lezajlott a területen (hrs.: 5690) a beruházást megelőző régészeti feltárás, melynek folyamán a tervezett épület alatti kb. 60 m²-es területet tártuk fel.

A gépi földmunka során a felső (0–1,4 m), kevert feltöltésrétegből hatalmas, mészkőből készült oszlopláb töredéke került elő. A feltárási terület déli részén római kori, csatári kőből forró falazásos technikával készült falszerkezetet találtunk, amely határozott vonallal vágódott az altalaj felső részét képező tömör, szürke agyagba. A tisztítás után kirajzolódott az építmény északi széle, a másik három irányban azonban az ásatási területen

belül nem ért véget, hanem a szomszédos épületek alatt folytatódott. Ez több, mint 5 méteres szélességet és legalább 8 méteres hosszúságot jelent. Értelmezésünk szerint egy épület lemezalapozása került elő.

Az épülettől északra, a szürke agyag fölött tegulatöredékekből készült járószint húzódik, kevés habarcsalapozással. A felső, kevert feltöltésből származik négy darab, márványból készült oszlopfőtöredék és egy pillérfő töredéke.

Kistárgyi leletanyag – eltekintve a feltöltésből származó újkori cseréptörmeléktől és állatcsonttól – nem került elő, ami az épület rövid ideig tartó használatára utal. Ennek ellenére a környék korábbi leleteinek ismeretében az építmény a késő császárkorra (Kr. u. 4–5. sz.) keltezhető.

Hasonló falszerkezetek a Perinttől nyugatra eső területen, a Körmendí út, Nárai út, Dózsa György utca és Óperint utca környékén nagy számban fordulnak elő. Az épület a korábbi kutatások alapján a Perinten túli területen feltételezett tartományi császárkultusz-központ, vagy még inkább a Constantinus-kori katonai alakulat, a lanciarii Savarienses erődjéhez tartozhatott.

Munkatársak: Kiss Róbert régésztechnikus, Krizsán Zsuzsanna régésztechnikus-hallgató.

ILON GÁBOR

383. Szombathely, Pi Mobil Áruház

(Vas megye) R

A beépítésre kerülő területen (hrs.: 1695/23) 2003. március 17–30. között elvégeztük a megelőző régészeti feltárást, amelynek során 1026 m²-t kutattunk meg.

Az ásatással egy újabb szakaszon sikerült tisztázni a 2000. év óta folyamatosan kutatott kora rézkori (lengyeli kultúra III.) település szélét, illetve ennek pontos kiterjedését. Miután korábban ezen a telken is komolyabb (kb. 30–40 cm) mélységű humuszolást végeztek, alapárkos házat nem, csupán az ennek közelségére és a lakottságra utaló gödröket (ezek alját) tárhattuk fel, nem nagy mennyiségű leletanyaggal (elsősorban kerámia, valamint paticsötredékek).

A települést DDK-ról határoló állóvízre (mocsár), időszakos elöntésre utaló szürke agyagos iszapréteget a felület D-i részén (az AGIP benzinkút felé) megfigyeltük, s ennek jelentkezésével párhuzamosan a településjelenségek meg is szűntek.

ILON GÁBOR

384. Tamási, Szentmártoni-dűlő

(Tolna megye) Á, Kk

2003. május 18-án terepbejárást végeztem a 18–19. századi forrásokban is említett középkori falu- és templomhelyen, ahol korábban már többször is jártam. Az elpusztult település helye Tamásitól É-ra, a Cseréngáti-patakon levő halastótól Ny-ra, a patakra merőlegesen futó földesúttól É-ra, a patakra lejtő É–D-i irányú lapos

dombháton található. Itt kb. 400 m hosszan Árpád- és késő középkori cserép gyűjthető. A templom helyét a Tamási felé eső távvezetékcsornak a tóhoz legközelebbi és a tőle nyugatabbra fekvő oszlop közti képzeletbeli középső pontjától D-re kb. 100 m-re, kb. 20×10 m nagyságú területen kevés téglá-, patics- és habarcsstörmelék, valamint sok apró embercsonttöredék jelzi.

K. NÉMETH ANDRÁS

385. Tarnaörs, Fodor-tanya
(Heves megye) Me, R

A lelőhelyen 2002-ben intenzív terepbejárást és 20 m² felületen rétegtani hitelesítő feltárást végeztünk. 2003-ban a lelőhely 4 különböző pontján folytattunk ásatást, és összesen 34 m²-t kutattunk át. Kora és késő mezolitikus telepjelenségeket, valamint rézkori objektumokat azonosítottunk.

KERTÉSZ RÓBERT

386. Tata, Kálvária utca – Fekete utca – Izraelita temető által határolt terület
(Komárom-Esztergom megye) Kú, Ú

A helyi lakosság elbeszélései alapján és előzetes helyszíni szemlénk során is megállapítható volt, hogy a területen (hrsz.: 256/31, 254/32, 254/33, 254/34) a hajdani „bányagödört” vagy töbört a lakosság szeméttelnek használta, majd feltöltötték, a területet napjainkig is szeméttelként használták, illetve megfigyelhetőek voltak a hajdani autómódosó omladékai is.

A 2003. december 19–21. között végzett régészeti kutatás során a területre egy É-D-i és K-Ny-i irányú kutatóárokot mértünk ki. A mintegy 85 m hosszú, 80 cm széles É-D irányú, és a 28 m hosszú K-Ny-i, 1 m mély árkokat kézi szerszámokkal megnyesettük, fotóztuk, felmértük, s rajzoltuk. A feltárási eredményei a következőkben foglalhatóak össze.

Az É-D irányú árokban 0–55 m hosszúságban 1 és 1,2 m mélységben csupán újkori hulladék volt megfigyelhető, 55 m-nél a homokos altalaj 83 cm mélyen jelentkezett, fölötté továbbra is szeméttel feltöltött. 67,6 és 69 cm között újabb, szintén szeméttel feltöltött töbör volt megfigyelhető, majd ezt követően 20–30 cm humusz alatt a sárga, márgás homokos, legalul – 90 cm-nél agyagos homok az altalaj. Az árok É-i végétől 50 cm-re a bolygatatlan talajban egy újkori beásást tártunk fel, tele állatcsonttal (legnagyobb mennyiségben lócsonttal). Az előkerült kerámiatöredékek alapján a „dögtemető” a 17. századra keltezhető. A gödör szélessége 314 cm, mélysége 106 cm, az árok pedig 130 cm mély.

Hasonló újkori hulladékkal történt feltöltést figyelhettünk meg a K-Ny-i árokban is. A zsidó temető támfalától mintegy 2 m-re keletre legújabb kori épületalapot bontottunk ki 98 cm mélyen, felette építési törmelékkel töltötték fel. Az épületalapot 3,75 m hosszan

követték, az alapozás vastagsága 70 cm, a kutatóárok mélysége itt 1,26 m.

A feltárási eredményeképpen megállapítható, hogy a területen régészeti objektumok előkerülésére csak a terület ÉK-i sarkában lehet számítani, a terület túlnyomó része új- és legújabb kori hulladékkal feltöltött bányagödör vagy töbör/szakadék.

CSEH JULIANNA

387. Tatabánya, Csákányospuszta
(Komárom-Esztergom megye) Á, Kk

A Tatabánya D-i részén levő Csákány(egyház) Árpád-kori, középkori település és plébániatemploma régészeti feltárási sorozatos bolygatások következtében vált szükségessé. 2003. július 7. és szeptember 18. között a patkó alakú szentélyzáródású templom ÉNy-i részét sikerült feltárnunk. A helyenként 1,5 m magasan álló falak vastagsága 80 cm, alapozásának mélysége 50–60 cm. A korábban többször bolygatott belső részekben a padlózatot már nem sikerült feltárni, viszont az ÉNy-i fal mentén gabonamagvakkal telt edényt találtunk, amely talán a templom építéséhez köthető. A külső falomladékban megtaláltuk a román kori párkányzat félköríves díszű faragott darabjait, valamint egy ajtókeret(?) töredékét.

A templom körüli temetőből 50 sírt tártunk fel. A melléklet nélküli sírok D-Ny-ÉK-i tájolásúak, zömük aknasír, de néhány kővel kirakottat is találtunk. A templomon kívül két középkori tüzelőhelyet találtunk még, illetve három mély, kör alakú beásást, amelyek korszakhoz kötése bizonytalan. Mivel a 2003. év során feltárt négy 5×6 m-es szelvényvel az épületet és környékét nem tudtuk teljesen feltárni, ezért a következő években tervezzük a munkálatok folytatását.

LÁSZLÓ JÁNOS

388. Tázlár, Templomhegy
(Bács-Kiskun megye) Sza, H, Á, Kö

A lelőhely a faluból kivezető soltvadkerti műúttól közvetlenül É-ra, a holland hajógyártól közvetlenül Ny-ra terül el. Régóta ismert a régészeti lelőhely, de módszeres kutatások még nem folytak a területen. 2001-ben területrendezés során csontvázak kerültek elő. A helyszínelés során V. Székely György régész (Katona József Múzeum) megállapította, hogy valószínűleg egy templom körüli kun szállástemetőt bolygattak meg.

2003. március 10–22. között régészeti feltárást folytattunk a területen. Az ásatás eredeti célja az itt sejtett templom és az azt övező középkori kun szállástemető egy részének feltárási, valamint a lelőhely kiterjedésének meghatározása volt. Emiatt egy É-D-i irányú kutatóárokmal a templom helyét kívántuk meghatározni. Ettől D-re, egy Ny-ÉNy-KDK-i irányú kutatószelvényvel – az attól D-re levő, párhuzamos soltvadkerti úthoz igazodva – a lelőhely Ny-K-i irányú kiterjedését szerettük volna meghatározni. A lelőhelyen 1500 m²-t kutattunk